

Међународни симпозијум византолога

**НИШ И ВИЗАНТИЈА XXIV
NIŠ AND BYZANTIUM XXIV**

*„1700 година после Првог васељенског сабора у Никеји: 325-2025”
“1700 years after the First Ecumenical Council of Nicea: 325 -2025”*

РЕЗИМЕ / SUMMARY

Name	RENATE JOHANNA PILLINGER
Title	Univ.-Prof. i. R. Dr.
Organization address	Institut für Klassische Archäologie, Franz Klein-Gasse 1, 1190 Wien, Austria
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	renate.pillinger@univie.ac.at
Theme	SELECTED PICTORIAL REPRESENTATIONS OF THE CONCILIIUM NICAENUM IN 325 AD
ABSTRACT	
This article aims to show what the more recent pictorial representations tell us about the first ecumenical council in Nikaia (Iznik) in 325 AD, which is also interesting because no minutes were kept at the council itself and no documents have been handed down.	

Name	ANTONIO PIO DI COSMO
Title	Art History, Visual Semiotic, Visual Anthropology
Organization address	UNIVERSITY OF MODENA AND REGGIO EMILIA/ISACCL BUCAR
Home address	VIA PASUBIO N1A MANFREDONIA, FOGGIA, ITALIA
Phone/ Fax	3281214495
e-mail	apiocosmo@outlook.it
Theme	THE COUNCIL AND THE FACES OF 318 FATHER: A VISUAL SEMIOTIC INTERPRETATION TO THE REPRESENTATIVE TRADITION OF NICAEA

ABSTRACT

This study examines the visual representations of the Council of Nicaea (325 AD) across monumental art, illuminated manuscripts, and hagiographic legends, with a particular focus on the interventions of Nicholas of Myra and Spyridon of Trimythous against Arius. Special attention is given to the use of visual semiotics, facial expressions, and the phenotypic traits of the council participants in shaping these depictions. The contrast between Emperor Constantine—calm and motionless at the center, presiding over the assembly—and the animated gestures of certain Church Fathers is a recurring theme. Arius, often portrayed as defeated and humiliated, occupies a central position in these compositions, though variations exist, such as in the miniature of Vat. gr. 1613, fol. 108. Here, a cross dominates the center of the scene, while Constantine appears to the right, draped in a gold-embellished chlamys, reinforcing both his imperial authority and his divine sanction within the theological debate. This presentation reconsiders the visual and semiotic strategies employed in these depictions from an anthropological perspective, exploring how they were designed to persuade and engage the faithful. It offers a broader journey through the evolving iconography of the council, moving beyond its traditional representations to include legendary episodes that enriched its narrative—such as Nicholas striking Arius or Spyridon demonstrating the concept of the Trinity by miraculously separating fire, water, and earth from a single brick. This exploration of visual culture spans centuries, tracing its continuity from early Byzantine and Eastern Christian art to modern interpretations, with a particular focus on the grand depiction of the Council of Nicaea adorning the ceiling of the Basilica of Saint Nicholas in Bari.

Name	NADEŽDA RAKOCIJA DR MIŠA RAKOCIJA
Title	Institute for the Protection of Cultural Monuments Niš Independent Researcher
Organization address	Dobrička 2, 18000 Niš
Home address	
Phone/ Fax	+381 628022685 +381 628022684
e-mail	nrakocija@gmail.com mirakocija@gmail.com

Theme	ARCHITECTURAL FEATURES OF THE EARLY BYZANTINE BASILICA AND THE SERBIAN MEDIEVAL CHURCH BUILT ABOVE IT IN THE VILLAGE OF KRŠEVICA АРХИТЕКТОНСКЕ ОСОБЕНОСТИ РАНОВИЗАНТИЈСКЕ БАЗИЛИКЕ И ИЗНАД ЊЕ САГРАЂЕНЕ СРПСКЕ СРЕЊОВЕКОВНЕ ЦРКВЕ У СЕЉУ КРШЕВИЦА
ABSTRACT	
On the left bank of the Krševica River, at the village cemetery beside the road from Vranje to the Monastery of St. Prohor of Pčinja, near the village of Krševica (Municipality of Bujanovac), the visible remains of a church still endure, despite time and neglect. In an effort to preserve the walls of the old church, archaeological excavations were carried out in 2006/7, leading to a significant discovery. Through protective archaeological digs, part of the eastern section of a very interesting Early Byzantine basilica was uncovered. It was established that, during the Middle Ages, the Serbs built a small single-nave church—now dedicated to the Holy Trinity—above the apse of the central nave of this basilica. The unique architectural solutions seen in the newly discovered basilica give it a prominent place in the history of Byzantine architecture and call for thorough analysis. Rare are the basilicas, like the one in Krševica, that offer unusual and intriguing details whose study helps explain the development of Early Byzantine church architecture in Serbia and the interior of the Balkans. The construction of churches atop older Byzantine sanctuaries became a tradition in medieval Serbia, established by Stefan Nemanja (1166–1196) and followed in later times. The polychrome-treated apse of the Church of the Holy Trinity in Krševica is directly connected to the monuments of the Serbo-Byzantine school, through which the techniques of Byzantine builders entered this region in the 14th century. In southeastern Serbia, a group of single-nave churches can be identified—marked by prominent ceramic-plastic decoration on their apses—all dated to the second half of the 14th century.	

Name	OBRAZTSOVA KSENIA
Title	
Organization address	Moscow, Kozitsky, 5, State Institute for Art Studies
Home address	St. Petersburg, Varshavskaya, 24
Phone/ Fax	
e-mail	vos-chod@yandex.ru
Theme	THE PASSAGEWAY BEHIND THE ALTAR IN THE EARLY CHRISTIAN ARCHITECTURE IN THE BALKANS, ITS TYPOLOGY AND DISTRIBUTION

ABSTRACT

The report is dedicated to a peculiar feature of the Early Christian architecture frequently occurring in the Balkans region: the passage behind the altar also known as *kyklion*. For long ago the corridor ambulatory in the apse have aroused the interest of researchers. However, its function remains by and large unclear. Part of the problem is the broad distribution and varied typology of the feature. It is often considered as a region-specific motif, particularly in Dalmatia or Macedonia. In the Adriatic, the passageway is mainly associated with the ancient tradition of the free standing *synthronon* placed in a rectangular room rooted in Aquileia. The much narrower corridor in Macedonia is usually explained as a placement for relics. Meanwhile in one form or another the *kyklion* can be traced in Italy and Noricum, in Constantinople, Greece and Cyprus or in the Northern Balkans from the Adriatic to the Black sea. Diversified in forms, the motif cannot equally handle the universal explanation of its function and origin: assumptions suitable for one type do not fit for another one.

In the report we will try to convey a survey of the passageways behind the altars in the Early Christian architecture in the Balkans. We aim to define the geographical borders and possible directions of its spreading in accordance with its typology and function. Among other things we will attempt to estimate the relation between the feature and the alleged ecclesiastical and cultural influences coming both from the East and from the West.

Име и презиме	АНЂЕЛА ГАВРИЛОВИЋ
Наставно-научно звање	Доктор наука, виши научни сарадник
Адреса посла	Чика Љубина 18-20, 11 000 Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	andjela1321@gmail.com
Тема	О ИДЕНТИТЕТУ СВЕТИТЕЉКЕ НА ЗАПАДНОМ ДОПРОЗОРНИКУ СЕВЕРНЕ БИФОРЕ ЦРКВЕ СВЕТОГ ДИМИТРИЈА У ПЕЋКОЈ ПАТРИЈАРШИЈИ (XIV ВЕК)

РЕЗИМЕ

У првој деценији XX века, 2006. године у току конзерваторских радова на црквама у оквиру манастирског комплекса Пећке патријаршије изненада је дошло до открића фресака двеју светитељки у допрозорницима бифоре на северном зиду цркве Светог Димитрија (XIV век). Идентитет ових светитељки је различито тумачен. У раду се разматра иконографија и програмско место светитељке приказане у западном допрозорнику. Износи се ново тумачење према којем је у лику светитељке препозната Света Недеља.

Име и презиме	др БОЈАНА СТЕВАНОВИЋ
Наставно-научно звање	Научни сарадник
Адреса посла	Чика Љибина 18–20, Београд

Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	bojanastev@gmail.com
Тема	ПРЕДСТАВЕ СВЕТИХ ЖЕНА У ЦРКВИ СВЕТОГ ЂОРЂА У РЕЧАНИМА
РЕЗИМЕ	
Црква светог Ђорђа у Речанима је властеоска задужбина настала током друге половине XIV века. Осликавање речанског храма датује се око 1370. године. На жалост, црква је минирана 1999. године па је заједно са древним храмом уништен и њен живопис. У јужном делу западног травеја речанске цркве је, у односу на димензије самог споменика, била прилично велика скупина светих жена. У зони стојећих фигура је било приказано чак пет мученица (не рачунајући свету Јелену приказану на уобичајеној представи са светим царем Константином). Значај ове светачке скупине у програму речанске цркве је несумљив. Поред чињенице да су свете жене биле истакнуте у првој зони храма, о томе говори и њихова бројност. Када је реч о сагледавању пет светих мученица из јужног дела западног травеја речанске цркве, наилазимо на приличне потешкоће. Наиме, ни крај једне од светих жена, овде приказаних, натпис се у време првих истраживача није очувао. Покушај њихове идентификације на основу иконографске анализе је у случају појединих, више-мање извесан, а у случају неких у домену претпоставки. Могући разлози за избор појединих као и уопште за приказивање оволиког броја светих жена, такође нису експлицитни. Они остављају места домишљањима.	

Name	BRANISLAV J. CVETKOVIĆ
Title	art historian, PhD, curator / museum councilor – senior research associate
Organization address	Regional Museum Jagodina, Kneginje Milice 82, 35000 Jagodina
Home address	Koste Abraševića S-9/5, 35000 Jagodina
Phone/ Fax	062 489 044
e-mail	branicvet@ptt.rs ; bracvet@gmail.com
Theme	IMAGERY OF THEOKTISTOS, REGENT AND LOGOTHETĒS TOU DROMOU

ABSTRACT

In sequel of new results of research of the monastery of the Virgin of the Black Mountain at the Skopska Crna Gora (Mateič), above the village of Matejče, present Northern Macedonia, this paper will further address the issues arising in regard to this poorly documented monument. Since the novel insights have decisively challenged the prevalent thesis that the monastery church was erected under the auspices of Empress Helena alone, disclosing she did not exert major impact in its erection and decoration, on the contrary, it must be viewed through the lenses of imperial aspirations of her husband, Emperor Stefan Dušan, and that the endeavour must be categorized as the joint ktetorship. The perusal of old and newer photographs, as well as the fresh fieldwork, reveals that the genealogical tree in Mateič did not include Bulgarian tsars but that it reflects Dušan's triumphal and imperial lineage extending from Constantine I, with a hitherto overlooked reference to Theoktistos, one of the leading defenders of the icon veneration which is why this paper will devote attention to images of this crucial character from Byzantine history.

Име и презиме	БРАНКО РАДОВАНОВИЋ
Наставно-научно звање	Доктор богословских наука
Адреса посла	Милоша Обилића 10, 15 000 Шабац
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	radovanovicbranko7@gmail.com
Тема	МОШТИ СВЕТОГ САВЕ КАО „AXIS MUNDI“ СВЕТОСАВСКОГ КУЛТА ОД XIII ДО XVI ВЕКА

РЕЗИМЕ

Преносом моштију Светог Саве из Трнова у Милешеву, манастир Милешева са моштима Светог Саве постаје место из кога се развија не само светосавски култ, него и целокупно национално-религијско усмерење српског народа. Савини наследници на архиепископском трону, али и владари из Немањинске лозе настоје да се нераскидиво вежу за светосавску традицију, духовност и наслеђе, а у чијем центру се налазе мошти Светог Саве. На њих се надовезује и јако народно сведочанство о поштовању Светог Саве у нашем народу. У периоду од XIII до XVI века светосавски култ остварује и одређену универзализацију поштовања, тако да многи владати изван српског народа, многи путописци, као и представници других конфесија, исказују најдубље поштовање према моштима Светог Саве. У XVI веку, када светосавско-милешевски култ достиже свој врхунац, дешава се трагични догађај – Спаљивање моштију Светог Саве. Настојећи да разјаснимо и овај догађај, неопходно је увидети све његове историјско-теолошке импликације које одређују усмерење светосавског култа након XVI века

Имя и фамилия	ДАРЈУШ САМИИ
Ученая степень, звание	Магистар историјских наука
Рабочий адрес	Музеј Војводине, Дунавска 35, Нови Сад

Домашний адрес	Браће Рибникар 29, Нови Сад
Тел/факс	060 0 562 565
Електронна почта	dsamii@yahoo.com
Тема	ХОДОЧАШЋА НА ХРИШЋАНСКОМ ИСТОКУ У IV ВЕКУ
РЕЗЮМЕ	
Рад представља истраживање ходочашћа на хришћанском истоку током четвртог века односно периода првих Васељенских сабора. У раду ће се дати преглед развоја светитељских култова који су код верника побуђивали потребу за ходочашћем, пре свега светилишта Свете Текле и Светог Мине. За наше истраживање је значајно и какав ће бити развој ових ходочасничких места даље кроз средњовековну историју. У раду ће се приказати везе између истока и запада које су проузроковане ходочасничким путовањима али ће се пре свега акценат ставити на четврти век као период у којем се хришћанска ходочашћа већих размера тек успостављају, првенствено она усмерена према Светој Земљи.	

Name	DAVIDE BIANCHI
Title	Dr.
Organization address	Austrian Archaeological Institute, Austrian Academy of Sciences (ÖAI/ÖAW)
Home address	Vienna, Austria
Phone/ Fax	+43 1 51581-4151
e-mail	davide.bianchi@oeaw.ac.at
Theme	DOMESTIC TREASURES, FUNERARY EXPRESSIONS: CHRISTIAN IMAGERY AND SELF-REPRESENTATION IN A LATE ANTIQUE BURIAL NEAR SIRMIIUM
ABSTRACT	
This paper presents original research and preliminary findings from archaeometric analyses of an early Christian casket excavated at Čalma (Sirmium), in the province of Pannonia Secunda. The study situates this artifact within the broader corpus of comparable objects discovered across the province. Special attention is given to the archaeological context of the find, including the casket itself, the decorative program of the painted tomb, and the associated depositional patterns. This integrated approach offers new insights into early Christian material culture in Late Antique Pannonia, shedding light on funerary practices and their relationship to painted tomb environments in the region.	

Име и презиме	ДРАГАН РАДОВИЋ
Наставно-научно звање	Историчар умјетности – музејски савјетник
Адреса посла	Музеј града Подгорице – Марка Миљанова 4, 8100 Подгорица
Кућна адреса	Милутина Вучинића 41, 81000 Подгорица

Тел/факс	+382 (0)69 339 910
e-mail	gacooyu@gmail.com
Тема	„ЦРМНИЧКЕ ЦРКВЕ СА ДВА ОЛАТАРА“
РЕЗИМЕ	
У раду се расправља о специфичним карактеристикама архитектуре и иконописа у двије цркве које се налазе у селима Бољевићи и Сотонићи на подручју Црмнице у Црној Гори. Црква св. Јована и св. Арханђела Михаила у селу Сотонићи и црква посвећена св. Николи и св. Јовану у селу Бољевићи специфичне су по својој архитектури и чињеници да обије имају два олтара односно два иконостаса. Иконстасе у обије цркве израдио је Василије Ђиновски иконописац из Подгорице.	

Име и презиме	ДРАГОЉУБ МАРЈАНОВИЋ
Наставно-научно звање	Ванредни професор
Адреса посла	Универзитет у Београду – Филозофски факултет, Чика Љубина 18 – 20.
Кућна адреса	
Тел/факс	+381638956016
e-mail	dragoljub.marjanovic@f.bg.ac.rs
Тема	АНТИЧКИ И СТАРОЗАВЕТНИ МОТИВИ У ЖИТИЈУ ПАТРИЈАРХА НИЋИФОРА ЦАРИГРАДСКОГ ОД ИГЊАТИЈА ЂАКОНА
РЕЗИМЕ	
У раду се истражује ауторска и литерарна употреба мотива класичне грчке и старозаветне књижевности у житију цариградског патријарха Нићифора (806 – 815; † 828) које је у Цариграду после победе над иконоборством (843) саставио учени цариградски клирик, бивши митрополит Никеје – Игњатије Ђакон. О Игњатију Ђакону зна се сразмерно доста, пре свега на основу биографске белешке у Судином лексикону с краја 10. века, али и на основу његове литерарне заоставштине која укључује корпус његових писама написаних у различитим фазама његове црквене каријере, као и четири житија која је саставио, међу њима двојице цариградских патријараха – Тарасија († 806) и поменутог Нићифора. Житије Нићифора је убедљиво најкомплексније по питању структуре, садржаја и књижевног и наратолошког поступка писца. Због значаја који је патријарх Нићифор Цариградски као апологета иконопоштовања имао у Византијској цркви, Игњатије Ђакон је приступио писању његовог житија као описа тријумфа православља над јересју иконоборства, при чему је делимично настојао да оправда и себе будући да је сам једно време био митрополит Никеје у доба иконоборачких царева. Због тога се Игњатије Ђакон потрудио да састави текст који ће показати не само Нићифорову светост која се пројавила у његовој борби за православно иконопоштовање, већ и сопствену ученост. Да би у томе успео, Игњатије Ђакон вешто користи бројне мотиве класичне грчке књижевности али и старозаветних модела у портретима цара иконоборца Лава V (813 – 820) и његовог опонента, православног патријарха Нићифора. У раду ћемо приказати бројне примере	

ауторове употребе ових књижевних мотива, објаснити какво место заузимају у његовој ауторској обради текста, и указати на последицу њиховог коришћења. Истовремено, направићемо поређење, тамо где је могуће и потребно, са другим ауторовим сачуваним делима, пре свега житијем патријарха Тарасија Цариградског и корпусом Игњатијевих писама чиме ћемо пружити шири поглед на Игњатија Ђакона као писца и карактер његовог дела.

Име и презиме	ДРАЖЕН ПЕРИЋ
Наставно-научно звање	Ванредни професор
Адреса посла	Православни богословски факултет, Универзитет у Београду
Кућна адреса	Веселина Маслеше 62, Нови Сад, Република Србија
Тел/факс	064 800 3674
e-mail	drazperic@yahoo.com
Тема	ДОПРИНОС СВЕТОГ АТАНАСИЈА ВЕЛИКОГ СТВАРАЊУ НИКЕЈСКЕ ХРИСТОЦЕНТРИЧНЕ АНТРОПОЛОГИЈЕ

РЕЗИМЕ

Свети Атанасије Велики је стекао велику репутацију везану за богословље Првог васељенског сабора у Никеји 325. године. Атанасије Велики и богословље Никејског сабора су кључни за разумевање развоја ранохришћанске теологије, нарочито у контексту борбе против аријанизма и самог дефинисања православне христологије, антропологије и сотириологије. Атанасије Велики поставља добре темеље за систематски приступ православној ктисиологији и христологији, уводи небиблијски израз „омоусиос“ (једносуштан) у тријадологију, међутим, суштински искорак и лични печат је подарио и исправној хришћанској антропологији. Атанасије Велики је дао одлучујући допринос заснивајући и стварајући једну „нову“ Никејску христоцентричну антропологију. Атанасије Велики у својим делима посебно истиче узајамни однос Очовечења Логоса и обожења (спасења) човека. У свом делу *О Очовечењу Логоса*, Атанасије развија доктрину да је Очовечени Логос Божији, Христос требао бити истинити Бог и истинити човек, да би могао обновити и спасити палу људску природу, односно човека. Важност и значај Атанасија Великог, у историји догмата огледа се у томе што богословствује и развија православну христологију и антропологију почињући од саме сотириологије. У том смислу, Атанасије посебно истиче важност сотириологије, постављајући круцијално питање: Када се поништава (као у аријанизму) могућност спасења човека, чему онда служи било каква теологија? Према томе, за Атанасија Великог, Хришћанство није неки философски систем или само догматско учење, већ је то живот у Христу, кроз кога имамо егзистенцијалну и живу поруку спасења и искупљења. Антрополошка мисао Атанасија Великог, засигурно представља и остаје сам темељ православног разумевања човека све до данас.

Име и презиме	SASHO KORUNOVSKI, ELIZABETA DIMITROVA
Наставно-научно звање	Full time professors

Адреса посла	Faculty for Tourism and Hospitality, Kej Makedonija 95, Ohrid, R Macedonia Faculty of Philosophy, Blvd Goce Delcev 9a, Skopje, Skopje, R Macedonia
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	saso.korunovski@uklo.edu.mk elizabetha@fzf.ukim.edu.mk
Тема	DOWN AND BEYOND: THE MEDIEVAL CHURCH UNDER THE ORTA MOSQUE IN STRUMICA
РЕЗИМЕ	
Under the Orta Mosque in Strumica there are remnants of a medieval sacral objects that has been detected as a complex architectural structure the chronology of which has not been precisely defined so far. Within the architectural structure many fresco fragments have been detected, mostly portions of saintly images or peaces of compositional matrixes partially preserved or visible to a certain extent. Although the architecture and many of the fragments of the medieval temple have been conserved, they have not been appropriately examined as remnants of a very interesting sacral structure the dating of which could be precized on the ground of the architectural composition and iconographic features of the fresco fragments. Since the authors of this paper have examined the spatial features of the underground church and detected two phases in the excution of the frescoes, its aim is to throw some light on the outline of the temple and its preserved remains of the fresco painting.	

Име и презиме	- ФРАНЦ ЦУРК - МАРИЈА ЦУРК
Наставно-научно звање	- Франц Цурк - редовни професор, др сци, саветник конзерватор и рестауратор - Марија Цурк – МА, конзерватор и рестауратор
Адреса посла	- у пензији - Галерија Савремене ликовне уметности Ниш
Кућна адреса	
Тел/факс	+381 64 3072793
e-mail	curk.franc.6@gmail.com
Тема	СТАРИ ИКОНОСТАС МАНАСТИРА СВ. РОМАН

РЕЗИМЕ

Црква манастира Св. Романа је била саграђена над гробом Преподобног Романа у 14. веку. Познато је да је током обнове цркве 1796. године био изграђен и осликан иконостас, али је аутор иконостаса из радионице у Драгачеву остао непознат. На иконостасу су се првобитно налазиле четири престоње иконе Исус Христос, Богородица са Христом и Св. Јован Крститељ са Св. Романом, Св. Роман, као и икона Св. Јована Златоустог изнад царских двери. Из истог периода је сачувана и икона Празници, такође непознатог аутора. Иконостас је био надограђен 1827. године. Из тога периода су сачуване 4 мање иконе: Св. апостол Вартоломеј, Св. апостол Јован, Св. апостол Симеон и Св. апостол Андреј. Осим икона је сачуван и Иконостасни крст са Распећем. Поменуте иконе и крст је осликао зограф Теодосије из Велеса.

Иконостас је скинут 1928. године. Иконе су том приликом похрањене у непримерним условима у звонику у порти цркве. Аутори текста описују затечено стање икона и Иконостасног крста након 94 године чувања у звонику и поступке санације.

Name	GIANLUCA OLCESE
Title	mgr
Organization address	ul. Komuny Paryskiej 21, 50-451 Wrocław, Poland
Home address	ul. Porębska 142, 54-046 Wrocław, Poland
Phone/ Fax	+48798493454
e-mail	gianluca.olcese@uwr.edu.pl
Theme	THE COUNCIL OF NICAIA IN THE HISTORY OF THE WESTERN CALENDAR: EASTER AND THE LITURGICAL CYCLE

ABSTRACT

Commemorating the 1700th anniversary of the Council of Nicaea, convened in 325 AD by Constantine the Great, this paper examines the impact of the Council's decisions beyond theological doctrine within Christian communities across Europe, Asia, and Africa. The Council of Nicaea is placed within a historical evolution of calendrical reforms from Roman antiquity to the Gregorian adjustments, maintaining a continuity that spans from the mythical lunar calendar of Romulus to the lunisolar adjustments of Numa Pompilius, as detailed by Macrobius in *Saturnalia* (I, 13), and onward to the reform initiated by Julius Caesar in 46 BC. As the first Ecumenical Council, Nicaea marks a juncture in this evolution, establishing a unified framework for calendrical coherence – by standardizing the *computus* for Easter, which is the basis on the coordination of Christian festivals and setting the standard days for solstices and equinoxes. Through comparative analysis of timekeeping traditions, the paper highlights the Council's synthesis of astronomical, liturgical, and political imperatives, whose decisional process is reported in sources such as the writings of Theodoret of Cyrus and Eusebius of Caesarea, notably his *Life of Constantine* and *Ecclesiastical History*. By anchoring Easter's date to the vernal equinox and mandating a shared calendrical logic, Nicaea not only addressed theological disputes but also fostered practical cohesion, enabling the coordination of rituals across the Roman Empire and beyond. Ultimately, the study underscores how the Council's calendrical interventions transcended ecclesiastical boundaries, shaping cultural and temporal unity in late antiquity.

Име и презиме	ИГОР СТАМЕНОВИЋ
Наставно-научно звање	Истраживач-приправник (Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Депарتمان за историју)
Адреса посла	Филозофски факултет у Нишу, Тирила и Методија 2, Ниш
Кућна адреса	Народних хероја 22а/9, Ниш
Тел/факс	+38163484994
e-mail	igor.stamenovic@filfak.ni.ac.rs
Тема	DEPOSITERIA DELLA CROCIATA И ПАПСКЕ ИСПЛАТЕ ВИЗАНТИЈСКОЈ ЕМИГРАЦИЈИ У ИТАЛИЈИ (1464–1485)
РЕЗИМЕ	
У раду се истражују белешке о средствима која су из папске благајне исплаћивана византијском племству у избеглиштву у Италији у другој половини XV века. Исплате су евидентирани у документима из архивске серије <i>Depositeria della Crociata</i>, данас у Државном архиву у Риму, која бележи исплате емигрантском племству у периоду између 1464. и 1485. године. Средства су, почев од понтификата Павла II (1464–1471), издајана из посебног фонда папске благајне намењеног за рат против Османлија. На основу анализе необјављене архивске грађе, пружен је систематски преглед исплата и увид у њихову динамику. Истраживањем је обухваћено финансирање чланова породице Палеолог, тј. морејског деспота Томе и његових потомака, те других, у историографији до сада мање примећених емигрантских породица, попут Цамблака. Поред извора за економску историју, <i>Depositeria della Crociata</i> показује се вредним извором за просопографска истраживања. Стога је у раду посебна пажња поклоњена титулацији прималаца, белешкама о њиховом пореклу и разлозима исплате. На тај начин омогућен је додатан увид у друштвени статус и улогу византијског емигрантског племства у првим деценијама избеглиштва.	

Име и презиме	ИРЕНА ЉУБОМИРОВИЋ, НЕНАД РАДУЛОВИЋ
Наставно-научно звање	Редовни професор, асистент
Адреса посла	Филозофски факултет у Нишу Тирила и Методија 2
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	irena.ljubomirovic@filfak.ni.ac.rs nenad.radulovic@filfak.ni.ac.rs
Тема	ВАСЕЉЕНСКИ САБОР У НИКЕЈИ И САБОР У СЕРДИЦИ-ПОКУШАЈИ РЕШЕЊА ЦРКВЕНЕ КРИЗЕ

РЕЗИМЕ

У раду ћемо се осврнути на два црквена сабора- један васељенски у Никеји (325.) и други замишљен као васељенски али који није као такав одржан у Сердици (343.). Поновном анализом дела писаца који нам доносе извештаје са саборских заседања (Еусебије, Созомен, Сократес, Филосторгије, Теодорет) настојаћемо да установимо на који начин се приступало све учесталијим црквеним проблемима. Посебно ћемо се осврнути и на улогу владара, и то цара Константина и његовом настојању да се црквени спорови што пре реше. На Првом Васељенском сабору у Никеји 325. године је отпочео процес формулисања истине о Светој Тројици, да би потом сабор у Сердици који је замишљен као васељенски требало да оконча сукоб између западних и источних епископа. Анализом горепомнутих писаца и њихових црквених историја, уз сагледавање савремене литературе желимо да одговоримо на питање да ли су ова два сабора испунила своје циљеве и да ли су и у коликој мери утицала на тренутне црквене прилике и допринела решењу црквене кризе.

Име и презиме	ЂАКОН ИВИЦА ЧАИРОВИЋ
Наставно-научно звање	ванредни професор (катедра за Општу историју Цркве)
Адреса посла	Мије Ковачевић 116, Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	0642378355
e-mail	icairovic@bfspc.bg.ac.rs
Тема	СВЕТИ ОЦИ – УЧЕСНИЦИ ПРВОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА У НИКЕЈИ (325)
РЕЗИМЕ	
На Првом васељенском сабору у Никеји (325) у организацији императора Константина Великог учествовало је око 300 епископа и представника Црква из источног и западног дела Римске империје. Пошто се из историјских извора знају имена велике већине учесника Никејског сабора, ово истраживање ће имати за циљ да се – на основу свих расположивих историјских извора – укаже на оне Оце Цркве који су у каснијем периоду канонизовани, а који су били непосредни учесници у Никејском сабору и да се укаже на разлоге њихове канонизације, што би било у непосредној вези са одлукама донетим на Првом васељенском сабору у Никеји.	

Име и презиме	IOANNIS SISIOU
Наставно-научно звање	Istoričar Umetnosti
Адреса посла	Hristopoulou 101
Кућна адреса	Papamantzari 29
Тел/факс	6945155145
e-mail	Ioannissisiou@gmail.com

Тема	ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΣΤΡΩΜΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΤΑΞΙΑΡΧΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
РЕЗИМЕ	
Την του παλαιού στρώματος ζωγραφικής στον Ταξιάρχη, σώζονται στους περισσότερους τοίχους του κυρίως ναού με πιο ευδιάκριτα σημεία, στην ανατολική κόγχη του νότιου κλίτους, στην αντίστοιχη του βόρειου, στο νότιο τοίχο του βόρειου κλίτους και σε μεγάλο βαθμό στο νάρθηκα. Η κατάσταση διατήρησης των τοιχογραφιών δεν είναι καλή. Παρουσιάζει τα ίδια περίπου χαρακτηριστικά διατήρησης με το πρώτο στρώμα ζωγραφικής του Αγίου Στεφάνου. Έχει όμως την αξία του αυτό το στρώμα γιατί μας δίνει στοιχεία για τις ιδέες και την τεχνολογία των καλλιτεχνών των αρχών του 10^{ου} αιώνα. Κάθε νέα πληροφορία που παίρνουμε από την μελέτη των δεδομένων αυτής της εποχής θεωρούμε ότι είναι σημαντική.	

Име и презиме	ЈАСМИНА ШАРАНАЦ СТАМЕНКОВИЋ
Наставно-научно звање	Ванредни професор на Департману за историју Филозофског факултета Универзитета у Нишу
Адреса посла	Ћирила и Методија 2, 18000 Ниш
Кућна адреса	/
Тел/факс	/
e-mail	jasmina.saranac.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs
Тема	АВГУСТА ЕКАТЕРИНА БУГАРСКА У ПИСМУ МИХАИЛА ПСЕЛА
РЕЗИМЕ	
У раду се разматра Пселово писмо број 1 из издања Стратиса Папајоануа упућено августу Екатерини бугарској, најстаријој ћерки последњег бугарског цара Јована Владислава (1015–1018) и супрузи византијског цара Исака Комнина (1057–1059). Будући да је Михаило Псел један од најученијих људи у византијској историји, реч је о драгоценом спису светске историје и књижевности. Сврха рада је да се писмо, као изузетно важно наслеђе византијске цивилизације, преведе на српски језик и објасни у контексту друштвене историје Царства XI века. Такође, на основу компаративне анализе података из посланице и историографских извора (<i>Хронографије</i> Михила Псела, <i>Историје</i> Михаила Аталијата, <i>Хроника</i> Скиличиного настављача и Јована Зонаре), као и царског слова о абдикацији Исака Комнина у корист Константина Дуке, настоји се да се објасни улога августа Екатерине бугарске у државној политици Византије.	

Име и презиме	ЈЕНОНА СПАНИУ ЈАНЧЕВСКА
Наставно-научно звање	Doctor of Art History, Advisor conservator National Conservation Centre in Skopje
Адреса посла	Str. “Josif Mihajlovik” 7, P.O. Box 225, 1000 Skopje, R. N. Macedonia
Кућна адреса	
Тел/факс	

e-mail	jehspa@yahoo.com
Тема	EXPLORING THE WALL PAINTINGS OF ST. DEMETRIOS CHURCH IN TREBINO: ARTISTIC INSIGHTS AND CONSERVATION CONCERNS
РЕЗИМЕ	
The Church of St. Demetrios is located in the village of Trebino, Makedonski Brod Municipality. A preserved inscription accurately dates the church to 1644. Based on its stylistic, thematic, and iconographic features, the wall paintings belongs to the modest yet meaningful achievements of the post-Byzantine period and is connected to a group of churches from the Poreče region. According to its architectural type, the church is a single-nave structure with a barrel vault, and a gabled roof. The prothesis and the diaconicon are defined as two smaller niches. The entrance to the church is on the western side, while on the eastern side it ends with a three-sided apse. The church preserves a significant portion of its original wall paintings, which are partially damaged and heavily affected by salt efflorescence, posing challenges for both interpretation and conservation. Despite the current condition, the paintings reveal an iconographic program typical to the first half of the 17th century, corresponding to the general decorative scheme found in small post-Byzantine churches. The painted program extends through the sanctuary, vault, and nave, following established compositional norms. Stylistic, thematic, and iconographic parallels indicate a close connection between the wall paintings of the Church of St. Demetrios in Trebino and those in the Church of St. Archangel Gabriel in Oreovec (second quarter of the 17th century). The striking similarities between the two suggest that the same painter or workshop was active in the region within a short time span. The study also addresses the challenges posed by the current condition of the wall painting, proposing potential directions for further research and conservation. Ultimately, the examination seeks not only to enhance understanding of regional artistic practices, but also to contribute to the preservation of the area's cultural heritage.	

Име и презиме	ЈУЛИЈАНА МАРКОВИЋ
Наставно-научно звање	докторанд
Адреса посла	Филозофски факултет, Чика Љубина 18-20, Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	julijanamarkovic@hotmail.com
Тема	СЛИКАРСТВО ПРИПРАТЕ ЦРКВЕ СВ. ПЕТКЕ У МАЛЧИ

РЕЗИМЕ

Црква свете Петке у Малчи код Ниша обновљена је 1872. године, инкорпорирајући старије градитељске слојеве. Једнобродна црква вероватно је тада добила припрату. Познавање првобитног облика захтева додатна истраживања. Приликом обнове израђен је иконостас и убрзо је започето осликавање. Подаци о осликавању познати су услед протеривања аутора, зографа Сотира Валова из Самокова, током радова, а по избијању Српско-турског рата 1877. године. Зидно сликарство у целини заслужује опсежну анализу. Овом приликом фокус ће бити на сликарству у припрати. Програм се састоји од тема које су називане социјалним, због њиховог значаја за појединца. Представљена су Митарства душе, параболе о Митру и Фарисеју, Блудном сину, те Богаташу и сиромашном Лазару, визуелно и концептуално обједињене приказом Кола живота на таваници. Теме су засноване на теолошкој литератури намењеној самосталном читању и проповедању, која је постала утицајна и приступачна током деветнаестог века захваљујући бројним издањима на говорном језику. Овим програмом, верник је могао да визуализује концепте о којима је слушао и читао, намењене дисциплиновању, потицају исправног практиковања вере, и кроз својеврсну обраду теме *Ars moriendi*, потискивању страха од смрти. Интердисциплинарним приступом биће анализирано порекло, модел визуелизације, однос и намена тема и програма.

Име и презиме	ДР КАТАРИНА МИТРОВИЋ И ВОЈИСЛАВ ЖИВКОВИЋ
Наставно-научно звање	Научни саветник; докторант
Адреса посла	Филозофски факултет, Чика Љубина 18-20, Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	katmit035@gmail.com
Тема	БОРАВЦИ ВИЗАНТИЈСКИХ ЦАРЕВА У СРЕДЊОВЕКОВНОМ НИШУ

РЕЗИМЕ

У раду се анализирају изворне вести о боравцима византијских царева у Нишу током средњег века. У фокусу истраживања јесте историјски период након словенског заузимања града почетком 7. века све до окончања византијске власти крајем 12. века. Посете византијских царева Нишу по правилу су биле условљене ратним кампањама против угарских краљева или српских великих жупана. Имајући у виду стратешки положај Ниша као једног од значајнијих комуникационих центара средишњег Балкана, ови проласци се са приличном вероватноћом могу претпоставити и у случајевима када о њима не постоје директна изворна сведочанства. Прегледом писане изворне грађе, рад настоји да опише византијске царева за које се са већом или мањом извесношћу може установити да су макар кратко време боравили у граду.

Name	ERGÜN LAFLI and MAURIZIO BUORA
Title	Professor Dr; Dr.
Organization address	Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Oda No A 418, Tınaztepe/Kaynaklar Yerleşkesi, Buca, TR-35160 Izmir, Turkey. La Società Friulana di Archeologia, c/o Via Gorizia 16, I-33100 Udine, Italy.
Home address	Ege Perla A Rezidans Kule, 21. Kat, Daire No. 82, Çınarlı Mah., Ankara Asfaltı Cad., No. 7, Konak, TR-35110 Izmir, Turkey.
Phone/ Fax	0090.539.577 07 33.
e-mail	elaflı@yahoo.ca, mbuora@libero.it
Theme	BYZANTINE INSCRIPTIONS FROM IZMIR – AN EXAMPLE.

ABSTRACT

In the Archaeological Museum of Izmir there is a large collection of Byzantine inscriptions. In this lecture we will concentrate to a single example which is long known in epigraphic and archaeological literatures. It is made by white, local, light, characteristically soft, relatively non-porous, fine and ubiquitous (Phrygian?) marble. The first edition of this inscription was made by Anastasios K. Orlandos in his *Ἀρχαῖον τῶν βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος* 3 (1937), p. 147, later revised and improved by Denis Fessiel (1980, p. 516, no. 96). It was discussed by Hakin 1953a, p. 330 and Cyril Mango 1978, p. 9. The published text is:

[ὁ θεός] τῶν ἐνδόξων μαρτύρων Κυρήκο[υ] καὶ Ἡουλῆτας· σκ(έ)πε· σ(ώ)ζε· φύλατ(τε) τὴν δ(ού)λη(ν) σ(ου) Ἀρετή[ν]

In the closer examination we read it as follows:

τ[ῶ]ν ἐνδόξο(ν) μαρτύρων Κυρηκ\ου/ κ(αἰ) and

Ἡ\ου/λή[τας], σκ<έ>πε, σόζε, φύλατ(τε) τὴν δ(ού)λη(ν) σ(ου) Ἀρετή[ν].

In this paper we will discuss the Byzantine inscription and its text in detail.

Name	LARS RAMSKOLD
Title	Dr (PhD)
Organization address	Kommendorgatan 8H, 11448 Stockholm, Sweden
Home address	
Phone/ Fax	+46 76 8788080
e-mail	lars.ramskold@telia.com
Theme	AN UNRECORDED ENIGMATIC CONSTANTINIAN BRONZE EMISSION FROM ROME 329/330 AD

ABSTRACT

Among the vast number of Roman coins coming to light in the last decades are three bronze coins from a previously unrecorded emission from the mint of Rome, dating from 329 or 330 CE. This emission is remarkable not only for being the only unrecorded Rome emission discovered since the publication of RIC VII in 1966 but also for its enigmatic mint mark R P L. This study describes the new discoveries and revises the final emissions of the *Providentiae* coinage of Rome.

During the reign of Constantine I (307-337 AD) the coins - in all metals - carried letters indicating the mint where they were produced. Additional letters denoted the workshop (officina) and a plethora of letters and symbols were used for individual emissions. The abbreviations for the mint and workshop are easily understood today. Some of the letters and symbols used for emissions are self-explanatory, but some are enigmatic.

Of the three coins in total known from this emission, two are for Constantine I and one for his son Constantius. The mint mark on these coins is composed of three letters: R for Rome, followed by the workshop - P, S, T, or Q - and finally the letter L. This arrangement, with a letter following after the officina letter, is known in only two other cases in the entire coinage of the reign of Constantine. In both of these cases the letters denote numbers (VI and VII for 6 and 7, and M for 1 000). In the newly discovered emission the reading L for 50 appears improbable as 50 cannot easily be linked to the weight or an anniversary or any other known numerical factor. However, no alternative explanation has yet been found.

The new emission belongs to a group of three emissions struck immediately before the mint of Rome closed down temporarily in order to prepare for the monetary reform in 330 AD. This introduced the reduced bronze coins of the GLORIA EXERCITVS type. The three emissions differ only in the mint marks; they all have the same type of busts on the obverse and the same images on the reverse (a wreath inscribed VOT/XXX for Constantine and a camp gate for the two caesars), and the same legends. The mint mark for the two previously known emissions are RFP alone and RFP flanked by two branches. The first GLORIA emission also has the mint mark RFP, followed by an emission marked RBP. It is thought that these abbreviations stand for ROMA FELIX and ROMA BEATA. Bearing in mind that these emissions were struck shortly before and soon after the inauguration of the new administrative centre Constantinopolis, the mint marks can be seen as a kind of propaganda for the old capital. The mint mark RPL may perhaps have a similar message, but one that so far eludes us.

Име и презиме	ЛИДИЈА КОВАЧЕВА
Наставно-научно звање	д-р класичних наука Насловни доцент Универзитет Евро Балкан-Скопје
Адреса посла	
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	kovachevalidija@gmail.com
Тема	ШТАП – МАТРИКС МАГИЈСКЕ МОЋИ СА КУЛТНИМ И СИМБОЛИЧКИМ ЗНАЧЕЊЕМ КРОЗ РЕЛИГИОЗНИ ДИСКУРС

РЕЗИМЕ

Као дете, сањала сам да имам чаробни штапић, којим бих могла да остварим све своје жеље, баш као у причама браће Грим уз које сам одрасла: Пепељуга, Успавана лепотица итд. Позитивна конотација коју чаробни штапић има у неким причама захваљујући браћи Грим, у прошлости је имао негативну конотацију и једноставно се називао „чаробни штапић“. Чаробни штапић је класичан и иконски алат у свету магије, несумњиво присутан од најдаље прошлости у античком и класичном мистицизму, затим у врачању и фолклору у средњем веку, па све до данашњег модерног концепта сценске магије и поп културе, делимично захваљујући његовом приказивању у књижевности, филму и телевизији, посебно повезаном са измишљеним ликом „Харија Потера“, где је чаробни штапић примарни алат вештица и чаробњака. Веровања у магију и магичне алате, посебно веровања у чаробни штапић, била су важни фактори у саставном делу стварног живота неких верских и етничких група, као и друштвених класа које су чиниле мултикултурална друштва кроз историју људског постојања. Његова симболика је веома разнолика: од магијског оруђа до симбола мудрости, достојанства, ауторитета и владања, о чему сведочи његово присуство на надгробним споменицима на Балкану у раноантичком периоду од краја VI века пре нове ере до I века пре нове ере, док у библијском дискурсу претставља атрибут пастира и козара. Стога је циљ овог рада да се прати утицај симболике штапа у вези са магијским радњама још од античких времена, кроз његову презентацију у библијским списима, у византијском периоду познатом као жезло које је служило као симбол пастирског и духовног ауторитета епископа, затим у средњовековној Европи у концепту вештица, периоду у којем је био повезан са различитим облицима мистицизма и сујеверја, па све до његове данашње употребе, у македонском фолклору.

Име и презиме	МИМИЦА ВЕЛОВА-ГРАОРКОВСКА
Наставно-научно звање	Магистар Физичке Антропологије
Адреса посла	Бул.АСНОМ 142-4/8 Скопље
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	mimicavelova@hotmail.com
Тема	СКУПИ-МАСОВНИ ГРОБ 2694

РЕЗИМЕ

SCUPI-A MASS GRAVE 2694

Lence Jovanova , archaeologist, Museum of the city of Skopje, Ss. Cyril and Methodius, Skopje; Fanica Veljanovska, PhD in Physical Anthropology, Archaeological Museum of North Macedonia, Key Dimitar Vlahov b.b., 1000 Skopje, fveljanovska@yahoo.com; Mimica Velova-Graorkovska, M.A. in Physical Anthropology, mimicavelova@hotmail.com; Aleksandar Stankov, PhD, specialist in Forensics Medicine, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje-Faculty of Medicine , Institute for Forensic Medicine, Criminalistics and Medical Deontology, Mother Theresa 19, Skopje, astankov@medf.ukim.edu.mk

ABSTRACT: In 2011 a mass grave with skeletal remains of approximately 200 individual bodies, was discovered during the archaeological research of a southeast necropolis of Scupi.

Perceiving the significance and rarity of this find an interdisciplinary expert team was assembled during the field-research works, to prepare the Pilot Study “Archaeological, anthropological and forensic medicine research of skeletons from the mass grave of Scupi’s southeast necropolis.

Event probably happened between III or early IV century known as “The Imperial Crisis” characterized by the rule of military anarchy.

Most of the individuals were aged between 20 and 40 years. There is a prevalence of men with medium long skulls, tall and broad faces, strong and tall physical stature.

The manner of execution and traces of ante-mortem, peri-mortem and indicators of micro-stress exposure which are present on the bones indicate that the individuals were members of the army.

The position of the skeletons and the findings of injuries on the cervical vertebrae, lower jaw and the base of the skull, indicating decapitation (capitis amputatio) with caused by sharp or pointed objects.

Name	NADA HELOU
Title	Professor
Organization address	Lebanese University, Faculty of Letters and Human Sciences, Br. 2, Fanar, Departement of Art and Archaeology.
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	nadaheloo@yahoo.com
Theme	THE RECENTLY RESTORED FRESCOES FROM THE XIIITH OF THE CHURCH OF SAINT GEORGE IN RASHKIDA (LEBANON).

ABSTRACT

The church of Rashkida, with its very rustic basilical structure, is preceded on the west façade by a porch. A small door at the end of the north nave leads to another chapel that leans against the east wall. This chapel has an irregular plan, is covered with barrel vaults, and has two apses. The recently restored paintings are located in the space between the apses and in the two conchs. Thus, a composition with the Virgin enthroned in majesty with the Child on her lap is seated between Saints Peter and Paul, occupying the north apse. The Virgin holds her Son by the left arm in a very singular gesture, never encountered in Byzantine iconography. A Deisis fills the conch of the other apse, and a Crucifixion unfolds on the spandrel between the two apses. It is striking to note that these three compositions were made by three different artists: one follows the local tradition, another is under Byzantine influence, and the third is a mix of both traditions. The study deals with the iconography of these compositions but also focuses on the question of style and dating.

Name	NINO SULAVA
Title	Doctor of Historical Sciences Georgian National Museum, Institute of Archeology Ot. Lordkipanidze Head of the scientific direction of archeology and history
Organization address	Georgia, 0105 Tbilisi, Rustaveli Ave. 3
Home address	0186 Tbilisi, Kazbegi Ave. 24/b
Phone/ Fax	Tel. +995 (32) 998032, Mobile +995 599 149996
e-mail	Nino_sulava@yahoo.com
Theme	SAINT MAXIMUS THE CONFESSOR AND MOUNTAINOUS COLCHIS (GEORGIA)

ABSTRACT

Mountainous Colchis, part of Colchis, is located in the north-eastern part of Western Georgia. The name of Maximus the Confessor is associated with the history of Lechkhumi, one of the regions of mountainous Colchis. Lechkhumi (modern administratively known as Tsageri Municipality) has been a historical province of Georgia since ancient times, which, in addition to Georgian sources, is mentioned in Greek, Byzantine and Armenian sources - as Lechkhumi/Skvimia-Skvimnia/Takveri.

The migration, death, and burial of St. Maximus the Confessor are connected with Lechkhumi. We are interested in information concerning a specific, local region - a small political unit called "Sadekhvir", which included 9 villages and was considered the center of Lechkhumi. According to one folk legend, after moving to Lazika, St. Maximus first went to Lechkhumi, specifically to the Dekhviri fortress located in "Sadekhviro", and in the neighboring village of Chkhuteli there was a monastery named after him.

In the village of Muri, near Dekhviri, in 1914, photographer Dimitri Ermakov took several photographs - of the Church of St. Maximus, of an 80-year-old peasant in Chkhuteli, Bekolia Kvirikashvili, who was a storyteller of legends about Maximus the Confessor and a participant in "Muroba", also a ritual process "Muroba" ("weather finding out"), with the participation of the same Bekolia Kvirikashvili.

Scholars believe that the Maximus myth is of local Lechkhumi origin, and the mystery was held based on the Maximus myth with the participation of the villages of Dekhviri.

Име и презиме	ДР ПРЕДРАГ ДРАГОЈЕВИЋ
Наставно-научно звање	редовни професор
Адреса посла	Универзитет у Београду – Филозофски факултет Београд, Чика Љубина 18-20
Кућна адреса	Београд, Булевар ослобођења 128
Тел/факс	065 / 398-3085
e-mail	pdragoje@gmail.com
Тема	ЛАЗАР МИРКОВИЋ И ХРИШЋАНСКИ МОРАЛ У ТЕМЕЉИМА СРПСКЕ ШКОЛЕ ИСТОРИЈЕ УМЕТНОСТИ
РЕЗИМЕ	
Историја уметности у Србији снажно се развијала у првој половини 20. века. Њени „темељи“ су методологија, научност, повезивање са другим научним дисциплинама, професионализација, али и јаке личности и етика. Наиме, с обзиром да сви наведени темељи остају, по својој природи, недовршени и да добрим делом зависе од воље, интереса и карактера (тј. личности, психологије) историчара уметности, проистиче да је у овој науци свачији рад у знатној мери заснован на сопственој савести, систему вредности, личном моралу или моралу социјалне групе којој припада. У том смислу се, у развоју српске школе историје уметности током 20. века могу препознати утицаји или трагови различитих морала (нпр. грађанског, двоструког, лажног, револуционарног, партизанског...) а од посебног интереса за тумачење овог проблема као и за праћење процеса евентуалног настанка <i>моралног кодекса</i> струке јесу утицаји хришћанског морала. Одлични примери за то могу се видети у текстовима Лазара Мирковића (1885-1968), који се историјом уметности бавио као теолог.	

Name	RALITZA BAZAYTOVA
Title	Dr.
Organization address	Bul. „Alexander Stamboliisky“17, Sofia 1040, Bulgaria
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	rbazaytova@gmail.com
Theme	ST. NICETAS OF REMESIANA – UNITOR OF EUROPE

ABSTRACT

Public knowledge about archaeological sites connected with historic memories of St. Nicetas of Remesiana is an example and motivation for today's trans border cultural corridors. As municipal and regional projects in Orthodox Balkan countries usually aim at strictly planned tourist developments by encouraging local investments over short time spans, there is a need for larger public education of Balkan societies based on positive historical knowledge about revived archaeological remains from the epoch of Early Christian centers in today's Serbia, Bulgaria, the Republic of North Macedonia & Greece. The scientific texts about archaeological finds regarding Early Christian centers on the Balkans from the time of Apostle Paul and Saint Lydia until Saint Nicetas of Remesiana need a specially adopted narrative, a new story to be told for larger groups of modern Balkan nations, mainly with the aim of reviving Early Christianity's ideas for spiritual and cultural unity and issues regarding peace.

Saint Nicetas traveled to baptize and enlighten the uneducated human sacrificers from the Rhodope mountains - the Bessi, part of the Thracians, who were considered "wild beasts". In an effort to soften the mutual estrangement of the two parts of Imperial Christendom, It's highly likely he preached at the settlements in the mountain from the preserved foundations of the Episcopal Basilica Besica - Gela as far at the basilicas in fortress of Perperikon.

It is no coincidence that Saint Nicetas of Remesiana is one of the symbols of United Europe, leaving trough the ecclesiastical-archaeological conservations the romantic memory of the Biblia Bessica, his ideas and the hymn Te Deum he wrote.

Име и презиме	СЛАВИША ТУБИН
Наставно-научно звање	Докторанд на Православном богословском факултету у Београду
Адреса посла	Епархија зворничко-тузланска (Патријарха Павла 40, Бијељина (Република Српска, БиХ))
Кућна адреса	Цара Лазара 14 в, Бијељина
Тел/факс	+38766/195-303
e-mail	slavisa.tubin91@gmail.com
Тема	ЗНАЧАЈ ПОМЕНА ЕТНИЧКИХ ЕПИСКОПА НА ПРВОМ ВАСЕЉЕНСКОМ САБОРУ

РЕЗИМЕ

Овај рад се бави питањем значаја помена етничких епископа на Првом васељенском сабору у Никеји (325). Сведочанства универзалности Првог васељенског сабора, према његовим документима, те према Јевсевију Кесаријском и Сократу Схоластику, кажу да су поред епископа који су долазили из римских провинција, Европе, Азије и Африке, били присутни и неромејски, односно етнички епископи: Персијанаца, Скита, Гота, Арабљана. Циљ овога рада јесте да идентификује и објасни црквено-историјске импликације помена етничких епископа на Првом васељенском сабору. Цивилизацијско-религијски карактер помена етничких епископа открива нам свеуниверзални карактер Сабора који у себи обједињује римско-варварски свет у модел византијског верског комонвелта. У њему Константин као византијски цар постаје образац предводника хришћанске васељене и заштитник универзалне Цркве и чистоте вере. Легитимитет универзалности дају управо неромејски, односно етнички епископи својим присуством. На тај начин Сабор задобија универзални еклисиолошки карактер. Помен етничких епископа на Првом васељенском сабору, такође, сведочи да је у еклисиолошком моделу ране Цркве био присутан и модел неримских, националних епископија и цркава.

Име и презиме	SVETLA PETROVA
Наставно-научно звање	Doctor
Адреса посла	Archaeological museum Sandanski, Sandanski, 55 Macedonia Str.
Кућна адреса	.
Тел/факс	
e-mail	svetlapetrova57@gmail.com
Тема	LATE ANTIQUE MAUSOLEUMS AND TOMBS ALONG THE UPPER AND MIDDLE STRUMA RIVER
РЕЗИМЕ	
Several types of mausoleums and tombs have been identified, some of which had martyrial functions. Among the tombs, those with semi-cylindrical vaulting predominate, and tombs with cross vaults have also been identified; rectangular or almost square in plan. They belong to the single-chamber or multi-chamber tombs (Germanea, Krupnik). Single tombs predominate, but double tombs have also been discovered, as well as mausoleums with several tombs with different plans and vaulting. Some of the tombs show the decoration characteristic of the era – an anchor with a cross, a plant, combined with crosses and only with crosses. Some of the pagan mausoleums from the Roman pagan era were adapted for the needs of early Christian funerary practice (Parthicopolis), others were specially built in the early Christian era (Germanea). The Mausoleums and Tombs from the Late Antique (Early Christian) era show diversity in terms of planning and decoration, as well as a different local ethnic presence – from the western provinces (Germanea) and the Asia Minor provinces (Parthicopolis), who brought their architectural features to the tomb architecture.	

Име и презиме	ДР ВАСИЉ ЈОВОВИЋ
Наставно-научно звање	Сарадник у настави
Адреса посла	Филозофски факултет, Данила Бојовића б.б. 81400 Никшић
Кућна адреса	Његошева б.б. 81400 Никшић
Тел/факс	0038268002501
e-mail	vasiljjovovic@yahoo.com
Тема	ПОМЕНИ ПРВОГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА У ЦРНОГОРСКОЈ ПУБЛИЦИСТИЦИ (1835-1918)

РЕЗИМЕ

За вријеме владавине римског цара Константина (306-337) дошло је до одлучујућег преокрета у хришћанству, чије посљедице допиру све до нашег времена. Константин је окончао конфронтацију између хришћанства и Римске империје. Преокрет у односима царске власти и хришћана почео је 313. године Миланским едиктом, којим је хришћанство добило право јавности и било изједначено са другим религијама. За вријеме Константинове владавине одржан је Први Васељенски сабор у Никеји 325. године. Након тога хришћанство помало све више добија предност над другим религијама, те коначно цар Теодосије I 380. године проглашава хришћанство државном религијом свих народа Римског Царства.

На подручју Црне Горе у којој се током владавине династије Петровића Његоша (1696-1918) стварала српска држава и која је у сукобу са Османским царством проширивала своје границе, у другој половини XIX вијека, поготово након међународног признања Црне Горе на Берлинском конгресу 1878. године, долази до отварања већег броја школа у којима је била заступљена вјерска настава, што се огледа како по школским програмима, тако и по уџбеничкој литератури. Оснивањем Цетињске богословије (1863), која је са краћим прекидима радила све до почетка Првог свјетског рата, почиње и комплетније изучавање историје хришћанске цркве, а самим тим и историје Васељенских сабора. Нарочито су теме из Историје хришћанске цркве биле заступљене у првом црногорском педагошком часопису „Просвјета“, који је био и службени лист Митрополије црногорске и Књажевског Министарства просвјете. У „Просвјети“ је у наставцима излазила „Историја Васељенских сабора“ од руског научника Т. Четиркина, гдје је посебна пажња посвећена Првом Васељенском Сабору.

Name	VASSIL TENEKEDJIEV (ВАСИЛ ТЕНЕКЕДЖИЕВ)
Title	PhD, Assist. Prof.
Organization address	Varna Regional Museum of History, Department of Archaeology 41 Maria Louisa Blvd. Varna 9000
Home address	Varna Regional Museum of History, Department of Archaeology 41 Maria Louisa Blvd. Varna 9000
Phone/ Fax	+359 895 607 367 +359 52 681 049
e-mail	vaten21@gmail.com
Theme	MARBLE AND LIMESTONE ARCHITECTURAL COMPONENTS FROM THE LARGE BASILICA IN MARCIANOPOLIS

ABSTRACT

This paper comes as an addendum to my article “The Large Basilica in Marcianopolis: Attempting a Hypothetical Reconstruction of its Architecture and Liturgical Arrangement” published in NIŠ AND BYZANTIUM XVII (Niš 2019).

During the first, and still the only, excavation of the Large Basilica in Marcianopolis (present day Devnya, Bulgaria) between 1956 and 1958, many marble and limestone architectural components were found. Among them, there were capitals of different types, column bases, doorsills, the foundation of the altar table, etc. Some of those elements probably were commissioned specifically for the church. Others were taken from older monumental buildings in the city

Some of those artefacts will be published here for the first time. Careful analysis of this collection may contribute to the interpretation of the archaeological site and to its dating.

Name	ZIRAN GUO
Title	
Organization address	Theological school, National and Kapodistrian University of Athens, Zografou, Attica, Greece
Home address	8 Oumplianis, Kaisariani, Attica, Greece
Phone/ Fax	+30 697 093 8646
e-mail	guo.38541@gmail.com
Theme	COMPARISONS BETWEEN PALAIOLOGOS RENAISSANCE (13-15 CENTURIES) AND THE RENAISSANCE DURING SONG AND YUAN DYNASTIES IN CHINESE EMPIRE (10 – 14 CENTURIES).

ABSTRACT

Some scholars, such as Edmond Fryde, describe the final period of the Eastern Roman Empire (13th–15th centuries) as the "Palaiologan Renaissance." Similarly, scholars like the Japanese historian Naitō Torajirō argue that China experienced a comparable cultural transformation during the Song Dynasty (10th–13th centuries), which we could extend into the Yuan Dynasty (13th–14th centuries) as a continuation of Song cultural developments. This paper aims to explore the convergences and divergences between the Palaiologan Renaissance and the cultural revitalization of the Song and Yuan periods within the broader context of the late medieval transformation. Our objective is to demonstrate that, despite their geopolitical and cultural differences, both the Byzantine and Chinese empires experienced periods of cultural transmission and revival rooted in the legacy of ancient traditions.

Име и презиме	ЕЛЕНА КОСТИЋ
Наставно-научно звање	Др Археолог - историчар уметност, Ephorate of Antiquities of Thessaloniki City
Адреса посла	Plateia Agias Sophias

Кућна адреса	Kilkisiou 28, 54638 Thessaloniki
Тел/факс	0030 6947 255 175
e-mail	ejakostic@yahoo.gr
Тема	ДВА БИЛИНГВАЛНА СЛИКАРА ИЗ РАДИОНИЦЕ ТАКОЗВАНИХ АСТРАПА
РЕЗИМЕ	
Још од почетка развоја монументалне уметности код Срба сликарске дружине са подручја Византијског царства упошљаване су од стране домаћих великаша за стварање унутрашње декорације њихових новоподигнутих задужбина. Како би се одазвали захтевима наручилаца, византијски сликри су у своје редове укључивали и домаће уметнике, који су у почетку углавном исписивали натписе, а у неким случајевима обављали и помоћне послове. Осим ове врсте сарадње неке радионице су у свом саставу имале и билингвалне сликаре који су осим ликовних способности имали и привилегију да се служе како грчким, тако и словенским језиком. Њихово присуство могуће је утврдити путем анализе епиграфске грађе, која чини јединствени део живописа. Први, за сада утврђен, такав пример долази из радионице такозваних Астрпа, чији се рад, у различитим саставима, кроз бројна потписана или приписана им дела, може пратити скоро тридесет година.	